

Wczesne wspomaganie rozwoju

Informator dla rodziców

**Publikacja bezpłatna przygotowana w ramach projektu
„Nasza Poradnia: pomoc psychologiczno-pedagogiczna
dla zwiększenia szans edukacyjnych
dzieci z powiatu limanowskiego i okolic”
nr UDA.POKL.09.05.00-12-082/07-00**

**© 2008 Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Asto”
34-730 Mszana Dolna, ul. Piłsudskiego 11, tel. (018) 540-42-42
www.asto.org.pl**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Drodzy Rodzice!

Przeczytajcie poniższe informacje – mogą pomóc Waszemu dziecku!

Co to jest wczesne wspomaganie rozwoju?

W trosce o pomoc i pełniejszy rozwój dziecka niepełnosprawnego Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu 4 kwietnia 2005 r. wydało **rozporządzenie w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci** (Dz.U. Nr 68, poz. 587). Wczesne wspomaganie rozwoju jest to forma pomocy dzieciom niepełnosprawnym oraz zagrożonym niepełnosprawnością i ich rodzinom. Rozporządzenie to zapewnia wszystkim niepełnosprawnym i zagrożonym niepełnosprawnością dzieciom bezpłatną, kompleksową, profesjonalną pomoc od urodzenia albo od momentu wykrycia niepełnosprawności aż do podjęcia przez dziecko obowiązku szkolnego.

Zajęcia organizowane w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju mają na celu pobudzenie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka. Te zajęcia prowadzą nieodpłatnie, zależnie od potrzeb dziecka, m.in.: logopeda, psycholog, pedagog, rehabilitant. Wymiar godzin jest określony przepisami i wynosi od 4 do 8 godzin w miesiącu. Zajęcia odbywają się zazwyczaj w placówkach – np. w przedszkolach, poradniach psychologiczno-pedagogicznych – ale w uzasadnionych przypadkach, w szczególności z dziećmi, które nie ukończyły 3. roku życia, mogą być prowadzone także w domu rodzinnym.

Termin *dziecko zagrożone niepełnosprawnością* oznacza dziecko z grupy wysokiego ryzyka ciąży-porodowego, u którego lekarz stwierdza zagrożenie nieprawidłowym rozwojem, niepełnosprawnością lub upośledzeniem czynności fizycznych. Termin *dziecko niepełnosprawne* oznacza dziecko, u którego lekarz stwierdził nieprawidłowy rozwój, wady wrodzone lub inne upośledzenia, posiadające orzeczenie w rozumieniu przepisów ustawy o rehabilitacji.

Co powinno niepokoić w rozwoju dziecka?

W przypadku dzieci małych mówi się często o rozwoju ruchowym w kontekście powiązań motoryki i funkcji poznawczych – rozwój psychoruchowy. Dlatego braki w rozwoju ruchowym często sygnalizują opóźnienia w rozwoju poznawczym, emocjonalnym, społecznym. W pierwszych miesiącach życia opóźnienia w rozwoju ruchowym to jedyny często sygnał nieprawidłowości w rozwoju dziecka. Zaobserwowanie tych nieprawidłowości powinno skutkować pogłębioną diagnozą lekarską i psychologiczną. Poniżej zostaną przytoczone etapy rozwojowe dla kilku umiejętności jak podnoszenie główki, stanie, siedzenie – pozwoli to zaobserwować dziecko pod tym kątem. Jeżeli widać duże odstępstwa od podanych poniżej norm, warto skonsultować się z lekarzem, psychologiem, pedagogiem czy logopedą.

Podnoszenie główki

Wiek w miesiącach	Umiejętności, które dziecko powinno w danym wieku osiąść
1	Odrywanie noska od materaca, niskie unoszenie głowy
2	Unoszenie głowy pod kątem 45 stopni
3	Unoszenie głowy pod kątem 90 stopni i trzymanie sztywnej głowy przez około jedną minutę podczas pionowego trzymania
4	Unoszenie głowy pod kątem 90 stopni, utrzymywanie sztywnej główki podczas pionowego trzymania
5	Unoszenie się na przedramionach, odwracanie głowy w kierunku bodźca
6	Swobodne odwracanie głowy w kierunku bodźca, utrzymywanie sztywnej główki w pozycji pionowej

Umiejętność siedzenia

Wiek w miesiącach	Oczekiwane umiejętności
3	Pierwsze krótkie próby siedzenia z całkowitą pomocą opiekuna (warunek: dziecko utrzymuje sztywno główkę)
4	Dalsze doskonalenie umiejętności siedzenia z całkowitym podparciem i z pomocą opiekuna
5	Samodzielne siedzenie z podparciem
6	Samodzielne siedzenie bez podparcia
7	Samodzielne siedzenie bez podparcia, zdolność wykonywania ruchów w pozycji siedzącej
8	Samodzielne siadanie

Stanie

Wiek w miesiącach	Oczekiwane umiejętności
3	Pierwsze próby przyjmowania pozycji stojącej, dziecku udaje się na krótko usztywnić nogi w kolanach
4	Podtrzymywane pod pachy niemowlę opiera nóżki o podłoże i utrzymuje na nich ciężar ciała
5	Niemowlę doskonali umiejętność utrzymywania sztywno prostych nóg
6	Podciągane za rączki przechodzi z pozycji leżącej lub siedzącej do stojącej, w pozycji stojącej podejmuje pierwsze próby stawiania kroczków
7	Dziecko samodzielnie stoi
8	Pierwsze próby samodzielnego wstawania po uchwyceniu się podpory i podciągnięciu
9	Dziecko doskonali umiejętność podnoszenia się, korzystając z niewielkiej podpory
10	Pierwsze próby samodzielnego podniesienia się z kłku lub raczkowania

Chodzenie

Wiek w miesiącach	Oczekiwane umiejętności
6	Pierwsze próby stawiania kroków podczas przytrzymywania pod pachy
7	Samodzielnie stanie z podparciem, próby wykonywania małych kroków
8	Doskonalenie sprawności zdobytych w siódmym miesiącu
9	Stawianie kroków z równoczesnym przytrzymywaniem się obiema rączkami np. brzegu łóżka
10	Chodzenie z prowadzeniem za obie rączki
11	Chodzenie z przesuwaniem przed sobą, jako podpory, np. krzesła
12-14	Samodzielne chodzenie

Etapy rozwoju dużej motoryki w drugim roku życia

Wiek w miesiącach	Oczekiwane umiejętności
12-13	Samodzielne chodzenie
13	Przysiadanie
16	Kopanie piłki
16-17	Wspinanie się
17	Rzucanie piłki
16-18	Bieganie
19-20	Wchodzenie po schodach
21-22	Pierwsze próby rozbierania się
22-23	Podskakiwanie
21-24	Pierwsze próby jazdy na rowerku

Etapy rozwoju małej motoryki w drugim roku życia

Wiek w miesiącach	Oczekiwane umiejętności
13-14	Doskonalenie chwytu pęsetkowego
13-15	Nieporadne posługiwanie się łyżką lub widelcem
13-15	Rysowanie znaczków, bazgranie
13-16	Picie z kubka
13-18	Wkładanie klocka do otworu w deseczce
13-17	Pierwsze próby samodzielnego mycia zębów
16-17	Budowanie wieży z 2 klocków
16-18	Budowanie wieży z 4 klocków
19	Budowanie wieży z 5 klocków
21	Budowanie konstrukcji na płaszczyźnie
21-22	Odkręcenie pokrywek
24	Budowanie wieży z 6 klocków ¹

Rozwój mowy

Wiek	Oczekiwane umiejętności
2 miesiąc życia	Dziecko zaczyna produkować jednosylabowe dźwięki zwane głużeniem – aa, uuu, czasem połączenie samogłoski i spółgłoski, np. guuu
6 miesiąc życia	Dziecko powinno gaworzyć . Gaworzenie polega na łączeniu przez dziecko identycznych dźwięków w rodzaju bababa
1-2 rok życia	Okres wyrazu. Na ten okres przypada wielki postęp w rozwoju mowy. Wynika to przede wszystkim z poszerzania kręgu doświadczeń. Dziecko powinno wymawiać wyrazy. Dziecko używa właściwie wszystkich samogłosek oprócz nosowych: e, a , oraz wymawia znaczną ilość spółgłosek: p, b, m, n, t, d, k, ś, ć

¹ Informacje zaczerpnięto z książki: *Wczesna interwencja terapeutyczna*, J. Cieszyńska, M. Korendo, Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków 2007.

2-3 rok życia	Buduje pierwsze dwuwyrazowe zdania. Dziecko trzyletnie w zasadzie wymawia już wszystkie samogłoski, z wyjątkiem nosowych, i spółgłoski: Dziecko wymawia prawidłowo następujące głoski: a, o, e, y, u, i, a, e, p, m oraz zmiękczenia (pi, bi, mi), f, w (fi, wi), t, d, n, l, ń (li), ś, ź, ć, k, g, (ki, gi), ch, j, ł
3-7	Okres swoistej mowy dziecięcej : Częstym zjawiskiem w wypowiedziach dziecka jest metateza , czyli przestawianie głosek, a nawet całych sylab („latana” zamiast „altana”). Zdarza się też zjawisko asymilacji , czyli upodobnienia („bebek”, zamiast „chlebek”). Innym zjawiskiem językowym dzieci w tym wieku jest kontaminacja , czyli budowanie wyrazów na zasadzie łączenia dwóch wyrazów w jeden („pomasałowac”). Pod koniec 4 roku życia pojawia się głoska r , wcześniej pomijana lub zastępowana innymi głoskami: l lub j . Około 4-5 roku życia pojawia się w wymowie dziecka szereg szumiący: sz, ź, cz, dż . Dziecko 7-letnie powinno w zasadzie wymawiać wszystkie głoski prawidłowo.

Co zrobić, by dziecko mogło być objęte zajęciami wczesnego wspomagania?

Aby dziecko mogło być objęte zajęciami wczesnego wspomagania rozwoju, musi posiadać **opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju**.

Gdzie można uzyskać taką opinię?

Opinia o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju jest wydawana przez zespoły orzekające działające w publicznych oraz niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym specjalistycznych. Należy się udać do poradni właściwej dla miejsca zameldowania lub – jeżeli dziecko jest zameldowane w miejscu innym niż chodzi do przedszkola – do poradni, która opiekuje się danym przedszkolem. Pracownicy tych placówek poinformują, co jest potrzebne, by starać się o wydanie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju.

Co jest wymagane przy staraniu się o otrzymanie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju?

Aby zespół orzekający działający w danej poradni mógł rozpatrzyć, czy zachodzi potrzeba wydania ww. opinii, dziecko musi mieć wykonane badania psychologiczno-pedagogiczno-logopedyczne. Zostaną one wykonane w poradni (w poradni publicznej – nieodpłatnie).

Dodatkowo rodzice lub prawni opiekunowie dziecka muszą dostarczyć do poradni następujące dokumenty:

- zaświadczenie lekarskie na specjalnym druku (otrzymają druk w poradni),
- opinię przedszkola, jeśli dziecko uczęszcza do niego,
- wniosek rodziców o wydanie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju (odpowiedni druk otrzymają w poradni).

Co należy zrobić, kiedy dziecko uzyska opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju?

Z opinią rodzice muszą udać się do placówki, która realizuje wczesne wspomaganie rozwoju. Może to być m.in.:

- poradnia psychologiczno-pedagogiczna,
- przedszkole integracyjne,
- przedszkole ogólnodostępne,
- specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy,
- ośrodek rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawczy.

W wybranej przez siebie placówce dowiedzą się szczegółowo, jak będzie wyglądała organizacja zajęć w ramach wczesnego wspomagania rozwoju.

Drodzy Rodzice!

Jeśli widzicie, że Wasze dziecko nie rozwija się prawidłowo, jeśli macie jakiegokolwiek wątpliwości czy rozwój umysłowy, rozwój mowy przebiega prawidłowo, jeśli coś budzi Wasze obawy – skontaktujcie się z najbliższą poradnią psychologiczno-pedagogiczną. Tam uzyskacie poradę, diagnozę, a także – jeśli będzie zachodziła taka potrzeba – opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju i będziecie mogli skorzystać z pomocy, która będzie potrzebna Waszemu dziecku do pełniejszego i szczęśliwszego rozwoju.

Marta Kuchta – oligofrenopedagog
Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Asto”

Załącznik

Wykaz głównych jednostek chorobowych wg klasyfikacji ICD-10 dających wskazania do udzielania wczesnej, wielospecjalistycznej, kompleksowej pomocy w ośrodkach wczesnej interwencji:

1. NIEKTÓRE STANY ROZPOCZYNAJĄCE SIĘ W OKRESIE OKOŁOPORODOWYM

- stan płodu i noworodka spowodowany czynnikami matczynymi oraz powikłaniami ciąży – P00
- stan płodu i noworodka spowodowany innymi powikłaniami czynności porodowej i porodu – P03
- opóźniony wzrost płodu i niedożywienie płodu – P05
- zaburzenia związane z krótkim czasem trwania ciąży i niską urodzeniową masą ciała – P07

URAZ PORODOWY

- rozerwanie struktur śródczaszkowych i krwotok spowodowany urazem porodowym – P10
- inne porodowe urazy ośrodkowego układu nerwowego – P11
- uraz porodowy obwodowego układu nerwowego – P14
- inne urazy porodowe – P15

ZABURZENIA ODDECHOWE I SERCOWO-NACZYNIOWE SWOISTE DLA OKRESU OKOŁOPORODOWEGO

- niedotlenienie wewnątrzmaciczne – P20
- zaburzenia oddychania noworodka – P22
- zamartwica urodzeniowa – P21

ZABURZENIE KRWOTOCZNE I HEMATOLOGICZNE U PŁODU I NOWORODKA

- śródczaszkowy nieurazowy krwotok u płodu i noworodka – P52
- inne krwotoki u noworodka – P54

INNE STANY ROZPOCZYNAJĄCE SIĘ W OKRESIE OKOŁOPORODOWYM

- drgawki noworodka – P90
- inne zaburzenia mózgowe noworodka – P91
- zaburzenia napięcia mięśniowego noworodka – P94

2. WRODZONE WADY ROZWOJOWE, ZNIEKSZTAŁCENIA I ABERRACJE CHROMOSOMOWE:

- przepuklina mózgowa – Q01
- małogłowie – Q02
- wodogłowie wrodzone – Q03
- rozszczep kręgosłupa – Q05
- inne wrodzone wady rozwojowe układu nerwowego – Q07

WRODZONE WADY ROZWOJOWE I ZNIEKSZTAŁCENIA UKŁADU MIĘŚNIOWO-SZKIELETOWEGO:

- rozszczep wargi i podniebienia – Q37
- wrodzone zniekształcenie mięśniowo-kostne w zakresie czaszki, twarzy, kręgosłupa i klatki piersiowej – Q67
- palce dodatkowe – Q69
- zrost palców – Q70
- zniekształcenie zmniejszające kończyny – Q73

INNE WADY ROZWOJOWE

- inne określone zespoły wad rozwojowych dotyczące wielu układów – Q87
- inne wrodzone wady rozwojowe niesklasyfikowane gdzie indziej – Q89

ABERRACJE CHROMOSOMOWE NIESKLASYFIKOWANE GDZIE INDZIEJ

- zespół Downa – Q90
- zespół Edwardsa i zespół Patana – Q91
- zespół Turnera – Q96
- inne trisomie i częściowe trisomie autosomów niesklasyfikowane gdzie indziej – Q92
- monosomie i delacje autosomów niesklasyfikowane gdzie indziej – Q93
- inne aberracje chromosomów niesklasyfikowane gdzie indziej – Q99

3. CHOROBY UKŁADU NERWOWEGO

- następstwa chorób zapalnych ośrodkowego układu nerwowego – G09

UKŁADOWE ZANIKI PIERWOTNE ZAJMUJĄCE OŚRODKOWY UKŁAD NERWOWY

- zanik mięśni pochodzenia rdzeniowego i zespoły pokrewne – G12

ZABURZENIA POZAPIRAMIDOWE I ZABURZENIA CZYNNOŚCI RUCHOWYCH

- dystonia – G24
- inne zaburzenia pozapiramidowe i zaburzenia czynności ruchowych – G25
- zaburzenia pozapiramidowe i zaburzenia czynności ruchowych w chorobach sklasyfikowanych gdzie indziej – G26

ZABURZENIA OKRESOWE I NAPADOWE

- padaczka – G40
- stan padaczkowy – G41

CHOROBY POŁĄCZEŃ NERWOWO-MIĘŚNIOWYCH I MIĘŚNI

- miastenia ciężka rzekomoporaźna i inne zaburzenia nerwowo-mięśniowe – G70
- pierwotne zaburzenia mięśniowe – G71

PORAŻENIA MÓZGOWE I INNE ZESPOŁY PORAŻENNE

- dziecięce porażenie mózgowe – G80
- porażenie połowicze – G81
- porażenie kończyn dolnych i porażenie czterokończynowe – G82
- inne zespoły porażenne – G83

INNE ZABURZENIA UKŁADU NERWOWEGO

- wodogłowie – G91
- encefalopatia toksyczna – G92
- inne zaburzenia mózgu – G93
- inne zaburzenia układu nerwowego niesklasyfikowane gdzie indziej – G98

4. ZABURZENIA PSYCHICZNE I ZABURZENIA ZACHOWANIA

- upośledzenie umysłowe lekkie – F70
- upośledzenie umysłowe umiarkowane – F71
- upośledzenie umysłowe głębokie – F72
- upośledzenie umysłowe BNO (nieokreślone) – F79
- specyficzne zaburzenia rozwoju mowy i języka – F80
- zaburzenia artykulacji (dyslalie) – F80.0
- zaburzenia ekspresji mowy – F80.1
- zaburzenia rozumienia mowy i wrodzone zaburzenia percepcji słuchowej, dysfazja, afazja, głuchota słów – F80.2
- zaburzenia mowy BNO – F80.9
- specyficzne zaburzenia rozwoju funkcji motorycznych – F82

- autyzm dziecięcy – F84.0
- autyzm atypowy – F84.1
- zespół Retta – F84.2
- zaburzenia zachowania – F91
- zaburzenia emocjonalne rozpoczynające się w dzieciństwie – F93
- lęk przed separacją w dzieciństwie – F93.0
- zaburzenia funkcjonowania społecznego zaczynające się w dzieciństwie – F94
- mutyzm wybiórczy – F94.0
- tiki – F95
- zespół tików głosowych i ruchowych (zespół de la Tourette'a) – F95.2
- stereotypie ruchowe – F98.4
- opóźnienie rozwoju psychoruchowego – R62

5. CHOROBY OKA – UPOŚLEDZENIE WIDZENIA I ŚLEPOTA

- upośledzenie widzenia – H53
- zaburzenia widzenia, nieokreślone – H53.9
- ślepotą i upośledzenie wzroku – H54
- ślepotą obuoczną – H54.0
- upośledzenie wzroku – H54.2
- nieokreślona utrata wzroku – H54.7

6. CHOROBY UCHA – INNE CHOROBY UCHA

- głuchota przewodzeniowa i czuciowo-nerwowa (odbiorcza) – H90
- głuchota przewodzeniowa, obustronna – H90.0
- głuchota przewodzeniowa, nieokreślona – H90.2
- głuchota czuciowo-nerwowa, obustronna – H90.3
- głuchota czuciowo-nerwowa, nieokreślona – H90.5
- inna głuchota – H91
- ubytek słuchu, nieokreślony – H91.9
- inne zaburzenia percepcji słuchowej – H93.2

